

Veel gestelde vragen over de participatieverordening

1. Waar gaat het over?

De regering heeft (in september 2022) bij het parlement het wetsvoorstel 'versterking participatie decentraal niveau' ingediend. Na aanneming van deze wet worden gemeenten verplicht binnen twee jaar een participatieverordening op te stellen waarin zij opschrijven hoe zij burgerparticipatie vorm willen geven. Dat wil zeggen hoe zij burgers willen betrekken bij het ontwikkelen, uitvoeren en evalueren van beleid.

2. Wat was de aanleiding?

De overheid wil een stimulans geven aan het versterken en vernieuwen van de lokale democratie en burgerparticipatie. Er is immers sprake van onvrede van burgers over de overheid en politiek, mensen dreigen af te haken en er zijn grote maatschappelijke opgaven (energietransitie, omgevingswet) die betrokkenheid van burgers vereisen. Een impuls aan de lokale democratie en burgerparticipatie is daarom nodig.

3. Wat moeten gemeenten doen?

Gemeenten moeten hun huidige inspraakverordening uitbreiden tot een participatieverordening. Dat wil zeggen dat ze niet alleen, zoals thans het geval is, het betrekken van burgers bij het ontwikkelen van beleid moeten regelen, maar ook de participatie van burgers bij het uitvoeren en evalueren van beleid. De vraag die zij moeten beantwoorden: op welke beleidsterreinen, op welke wijzen en op welke momenten gaan zij burgers betrekken? De gemeenten hebben een grote mate van vrijheid hoe zij dit willen regelen, de wet schrijft alleen voor dat zij dat moeten doen.

4. Wat zijn voor voorwaarden voor goede participatie?

Als de gemeente start met een 'participatietraject' (bijvoorbeeld over de inrichting van een wijk) is het wenselijk dat zij: duidelijk maakt welke mate van invloed burgers hebben; aangeeft wat het beschikbare budget is en hoe lang het traject duurt; welke vormen van participatie zij gaat gebruiken; de deelnemers regelmatig informeert over de voortgang; bekend maakt wat met de opbrengsten van de participatie gebeurt.

5. Wordt het uitdaagrecht geregeld?

Het uitdaagrecht houdt in dat burgers het recht hebben de gemeente uit te dagen als zij denken dat zij gemeenschapstaken beter, efficiënter en goedkoper kunnen uitvoeren dan de gemeente. Gemeenten zijn niet verplicht het uitdaagrecht in de participatieverordening op te nemen, zij hebben daarin beleidsvrijheid. Te regelen onderwerpen zijn eventueel: voor welke gebieden geldt het uitdaagrecht, wat zijn de spelregels (transparantie, verantwoording) en wie neemt het besluit (ambtenaren, wethouder, commissie).

6. Hoe krijgt participatie in de wijk/het dorp vorm?

Gemeenten willen, in het kader van kerngericht werken, burgers meer invloed geven op de ontwikkelingen in hun wijk of dorp. Zij staan voor de uitdaging hoe zij deze 'kernendemocratie' willen invullen. De gemeente kan burgers via verschillende vormen invloed geven: aandragen van suggesties; beheren van een wijkbudget; stellen van prioriteiten voor de wijk; vaststellen van het werkplan van het wijkteam; vormen van een wijkbestuur met grote bevoegdheden.

7. Wie ziet toe op burgerparticipatie?

De burgemeester is verantwoordelijk voor de kwaliteit van het participatiebeleid. Hij was het al voor het ontwikkelen en uitvoeren van beleid, hij wordt het ook voor het evalueren ervan. Iemand anders in de gemeente kan de stimulator en aanjager van burgerparticipatie zijn. De gemeente dient jaarlijks te evalueren wat de stand van zaken en ontwikkelingen rondom burgerparticipatie zijn.

8. Wat kunnen gemeenten doen aan participatie van cliënten in instellingen?

De kwaliteit van ondersteuning door welzijn- en zorginstellingen is voor veel (kwetsbare) burgers van groot belang (huishoudelijke hulp, psychische begeleiding). De gemeente dient daarom in haar contracteerbeleid eisen te stellen aan de cliëntenparticipatie in instellingen, via een cliëntenraad en flexibele vormen (interviews, digitale onderzoeken), en de kwaliteit ervan te bewaken.

9. Moeten we ook aandacht besteden aan regionale burgerparticipatie?

Op steeds meer gebieden wordt beleid door ambtenaren en wethouders voorbereid op regionaal niveau. Burgers hebben hier vaak geen weet van en oefenen er geen invloed op uit. Daarom wordt regionale participatie steeds belangrijker. In de nieuwe wet gemeenschappelijke regelingen worden samenwerkingsverbanden verplicht te bepalen of, en zo ja hoe, ze burgers willen betrekken bij relevante onderwerpen. Meer aandacht voor regionale burgerparticipatie is daarom gewenst.

10. Wat kunnen burgerorganisaties doen?

Burgerinitiatieven, adviesraden sociaal domein en cliëntenraden kunnen inspelen op de genoemde ontwikkelingen en de verplichting van de gemeente om een participatieverordening op te stellen om burgerparticipatie te bevorderen.

- stimuleer dat de juiste burgers op de juiste momenten op de juiste manieren invloed kunnen uitoefenen op het beleid
- stel een werkgroep in en maak een voorstel voor het participatiebeleid naar de gemeente
- denk mee met de ambtenaar die een concept-participatieverordening opstelt
- stimuleer de gemeenteraad dat het uitdaagrecht in de participatieverordening wordt opgenomen

- overleg met politieke partijen, of spreek in bij de gemeenteraad
- bevorder dat de gemeente eisen stelt aan de cliëntenparticipatie in instellingen
- stimuleer dat burgers invloed kunnen uitoefenen op de ontwikkelingen in hun wijk/dorp
- bewaak de ontwikkelingen rond burgerparticipatie en denk mee over de jaarlijkse evaluatie
- neem het initiatief tot regionale participatie, in vorm van bijvoorbeeld een regionaal burgerplatform of burgerberaad

Voor meer informatie over burgerparticipatie en de participatieverordening, kunt u contact opnemen met: aan-agedijkstra@zorgbelanginclusief.nl of henkbeltman@zorgbelanginclusief.nl.